

МИЛОСАВ БАБОВИЋ

ЗАПИС О РАДОЊИ ВЕШОВИЋУ*

У ђачкој свакодневици, једног дана 1939. је у свим разредима Беранске гимназије прочитана одлука наставничког савета да се из школе удаље Милорад Драговић и Драгутин Марсенић због читања (авантуристичке) литературе, забрањене школским програмом; радило се и о припремању групе, (углавном ђака), за бјекство у Абисинију с намјером да се са етиопским трупима боре против Мусолинијевих освајача, а и о једном догађају у вези са тим. У гимназији су добили назив - Африканци. Име Радоње Вешовића, који је припадао групи, изостало је из те одлуке, само зато што су га Драговић и Марсенић договорно заобишли у исказима.

Као и већина ученика, тада нисам схватио природу њихове младићке авантуре. Размишљајући о томе после много година, сматрам да се у њој изразило неколико битних својстава Вешовићеве личности: песничко сањарство; дух незадовољства животом средине и друштва као целине; чежња за другим и другачијим светом; смелост да се доносе одлуке, по ризичности равне авантури.

Све ове особености потврдиле су се у његовом каснијем животу. Да њих није било, не би било ни приступања Скоју у готово дечачким годинама; а можда не би у историјском дану у Рудом стајао у строју бесмртне Прве пролетерске. Јер било је доста беранских ђака, скојеваца, који су и свешћу и душом били за револуцију и поготову за борбу против окупатора, али су чекали да за њих неко други одлучи, јер нису имали конквистадорске смелости да крену у непознато, али неминовно опасно. Шеснаестогодишњи Радоња Вешовић је пошао у битку за

* За емисију Радио-Титограда, 10. јуна 1988. год.

Пљевља, а затим стигао у Рудо. То је звездани тренутак његове биографије!

Главни јунак Љермонтовљеве поеме "Мцири" говори да је срећан човек који у старости има чега да се сети из младости. Човек који на свом животном путу има Рудо, Игман, Неретву, Балиновац, победу, који је ишао за Кочом и Шпанцем - има прави разлог да буде не само поносан већ и срећан. А срећа таквог типа стоји изнад свих других. Нису само Крсто Бајић и Хамид Беширевић, јунаци Вешовићеве поезије, већ и он сам "прекор свима који су преспавали своју зору"!

Радоња Вешовић је песник по урођеном дару. Али учествујући у нашој револуцији доживео је такве историјске догађаје, тренутке усхићења и чемерних туга, душевне потресе, који су били онај његошевски "удар" што "нађе искру у камену", да је морао да пропева.

Иако се не могу похвалити знањем његове поезије, ипак су ми остали у памћењу стихови неких песама из збирке "Крчаг на вјетру". Они су се наметнули инвенцијом избора поетских мотива и експресијом исказа: кад "тифус разлиже бригаде", кад "јежне горе устану на ратнике", као песник из траве скупља кости борачке "у сребрни ковчег пјесме", како доживи "стид због радости што је жив остао", и - онај "пољубац после кога ништа није било" - чедни партизански пољубац, невероватан у данашњој тиранији порнографије!

Можда Вешовић и не би доживео оваква духовна стања да није корачао у оној *Колони* из које су се сагледавали необични *видици*. Овај срећно нађени наслов његове познате књиге има више конотација, али у првом реду исказује две суштинске компоненте бића Прве пролетерске: *динамику акциивитијетта* и *оиварања видика на свей*. Оне су, наравно, дијалектички повезане: да би војна снага револуционарно мењала свет, мора имати визију будућности, која се не може сагледати са приземних видика.

Књига "Колона и видици" није једна од многих хроника бригада о ратном путу од формирања до победе, илустрована статистиком својих жртава и убијених непријатеља, фотографијама штабова и хероја. Она је романсирана биографија неколико генерација југословенских комуниста, скојеваца, ванпартијаца-патриота, у најпресуднијим годинама њихова живота. У нивоу историјском - писана је документарно. Али има фабулу тако богату догађањима и прожету емотивношћу, које читаоца ангажују као да се исприповедано јуче десило. Радоња Вешовић као да је читао запис у дневнику свог команданта Коче Поповића, који каже: "оно што се десило не може да нестане..."

Низом сцена и судбина његова нарација узбуди драматиком и епским патосом.

Нека ми буде допуштено да испричам први читалачки доживљај ове књиге. У свом кабинету нашао сам на столу "Колону и видике" с

ауторовом посветом. Иако сам имао предавање, обрадован, почео сам да листам и спонтано се зачитао: искрсавала су позната имена Ђака беранске гимназије, студената нашег краја; знани пут низ Лим, варошице и села која ће попаљена и пострељана ући у нашу савремену историју. Одмах се као лајтмотив издвојила *колона* у маршу: прти снијег, застаје да се одмори, ложи ватру. Кад је пламен отео тами људе под оружјем, поседале у сметовима, почела је песма. Водила је батаљонска болничарка Мила Ћетковић.

Грунули су стихови:

Легла орла, уске стазе,
Стрма брда, дуге кланце,
Партизанске чете газе,
Фашистичке ломећ' ланце...

Занео сам се. Прича се преобразила у живот, замирисао је дим смрчевине, брујали су гласови, мршава и уморна лица зајрила је моћна, поносна вера... А најгорче је било што нисам био са њима, а могао сам, и требао сам... И грунуле су ми сузе. Морао сам отказати предавање.

Радоњино причање је низом података, примера, судбина уверавало да се вредело родити и стасати за битке на Купресу, Љубином гробу и Балиновцу. Кома је тамо земља крв попила - никад неће умрети. Ако је умакао смрти зна зашто је живео.

Искрено сам завидео *великој колони*, чије су очи, и у помрчини ратних безизлаза, изнад "јежних брда", виделе свет слободе и једнакости, о коме су добри људи одувек сањали... Њима припада и песник "Колоне и видика".

